

Veřejný ochránce práv ***JUDr. Pavel Varvařovský***

V Brně dne 23. září 2011
Sp. zn.: 180/2011/DIS/JKV

Abstrakt

Paní P. se obrátila na Kancelář veřejného ochránce práv se stížností na diskriminaci dětí s bezlepkovou dietou. Vedoucí stravování ve škole odmítla připravovat pro její dceru, která trpí celiakií, bezlepková jídla. Obědy pro zdravé děti připravované školní jídelnou jsou navíc dotované. Ochránce provedl šetření a dospěl k závěru, že poskytovatel služeb (školní jídelna) musí přijmout přiměřené opatření ve prospěch osob se zdravotním postižením. V případě, že není v možnostech jídelny připravovat několik druhů jídel, by se měla snažit vyjít žákům vstříc alternativním způsobem, například zajistit dodávku jídel ze školní jídelny, která dietní jídla připravuje, nebo umožnit ohřívání doma připraveného jídla.

Summary

Mrs. P. addressed The Office of the Public Defender of Rights with a complaint of discrimination of children on gluten-free diet. The manager of a school cafeteria refused to prepare gluten-free meals for her daughter, suffering from celiac disease. Moreover, the lunches prepared by the school cafeteria for children without health problems are subsidized. The defender conducted an investigation and came to the conclusion the service provider (school cafeteria) has to adopt adequate measures for the benefit of persons with disabilities. In case the school cafeteria does not have capacity to prepare several types of meals, it should try to meet the needs of pupils on gluten-free diet by an alternative way, e.g. to ensure the supply of meals from a near-by school cafeteria which prepares diet food, or to enable to warm up meals prepared at home.

Vážená paní P.,

odpovídám na Vaše podání přijaté dne 22. srpna 2011. Obrátila jste se na ochránce se stížností na diskriminaci dětí s bezlepkovou dietou.

Na úvod mi dovoluje, abych Vás informoval o své působnosti stanovené zákonem č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Na základě tohoto zákona ochránce působí k ochraně osob před jednáním úřadů (jako např. stavební úřady, finanční úřady, úřady práce apod.) a dalších institucí státní správy, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, nebo jsou-li tyto instituce nečinné. V souladu s ustanovením § 1 odst. 5 zákona o veřejném ochránci práv ochránce vykonává působnost ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací. Ochránce tak má možnost posoudit, zda se jedná o diskriminaci, či nikoliv, a následně poskytnout základní pomoc oběti diskriminace. Více informací o působnosti veřejného ochránce práv naleznete v přiložených informačních letácích.

Ve svém podání uvádíte, že počet dětí s bezlepkovou dietou stoupá. Tyto děti mají často i jiné zdravotní problémy. Ve vztahu k Vaší dceři se Vám jeví neúměrnou zátěží, aby si nosila z domu nádoby s jídlem. Vedoucí stravování v Základní škole T. odmítá připravovat bezlepková jídla. Diskriminaci spatřujete v tom, že obědy pro

zdravé děti připravované školní jídelnou jsou navíc dotované. Ve škole jsou automaty na mléko a jogurty, které celiaci taktéž nemohou využívat. Pro celiaky se nenabízí nic, vše si musí nosit z domu. O této problematice jste již jednala s mnoha subjekty, včetně ministra školství. Východisko byste spatřovala v přijetí nové právní úpravy dietního stravování ve školách.

Aby se mohlo jednat o diskriminaci v rozporu s antidiskriminačním zákonem,¹ je nutné, aby k diskriminačnímu jednání došlo v zákonem vymezené oblasti na základě zakázaného důvodu. Mezi oblastmi vymezené antidiskriminačním zákonem patří i oblast vzdělávání a oblast přístupu ke zboží a službám, přičemž je třeba rozlišovat mezi poskytováním vzdělávání a souvisejících služeb.² Školní stravování představuje poskytování služeb a nikoliv součást vzdělávání. Antidiskriminační zákon v oblasti poskytování služeb zapovídá i diskriminaci založenou na zdravotním postižení. Zdravotním postižením se pro účely antidiskriminačního zákona rozumí tělesné, smyslové, mentální, duševní nebo jiné postižení; přitom musí jít o dlouhodobé zdravotní postižení, které trvá nebo má podle poznatků lékařské vědy trvat alespoň jeden rok. Zdravotní postižení je chráněno jako specifický diskriminační důvod a diskriminací se rozumí i nepřijetí opatření ve prospěch osob se zdravotním postižením. Opatření ale musí být přiměřené, resp. nesmí představovat nepřiměřené zatížení pro poskytovatele služby. Tyto okolnosti je třeba poměřovat vždy ve vztahu ke konkrétnímu poskytovateli služeb (školní jídelně) a typu zdravotního postižení. Celiakie (nesnášenlivost lepku) je poruchou, která vyhovuje definici zdravotního postižení, není ale jedinou poruchou, která by vyžadovala zvláštní stravovací režim. Frekvence výskytu některých jiných onemocnění v populaci je přitom dokonce vyšší.³ S ohledem na to by zavedení povinnosti připravovat bezlepkové jídlo mohlo pro školní jídelnu představovat nepřiměřenou zátěž, stanovení takové povinnosti by zároveň mohlo být i disproporční, pokud by z obdobného opatření nemohli těžit i žáci s jinými poruchami vyžadujícími zvláštní druh stravy. Na druhou stranu faktem, na němž se shodneme, je skutečnost, že z antidiskriminačního zákona do jisté míry vyplývá povinnost poskytovatelů školního stravování přijmout ve vztahu k žákům odkázaným na dietu určitá opatření. Jejich požadavky nelze odmítat s odkazem na neexistenci výslovné zákonné úpravy. V případě, že není v možnostech jídelny připravovat několik druhů jídel, měla by se snažit žákům vyjít vstříc alternativním způsobem. Kromě ideálního případu, kdy by školní jídelna připravovala několik druhů dietních jídel pro žáky, by mohlo jít o zajištění dodávek jídel ze školní jídelny, která dietní jídla připravuje, nebo umožnění ohřívání doma připraveného jídla.⁴ Právo na přijetí přiměřených opatření ve vztahu k žákům odkázaným na dietu je v tomto směru právem vymahatelným. To znamená, že je možné domáhat se u soudu, aby byla přijata přiměřená opatření vůči osobě se zdravotním postižením. Míra povinnosti naznačená výše záleží na možnostech školní jídelny s ohledem např. na její velikost, umístění apod. Pokud by školní jídelna úplně odmítla ohřívání doma připravené dietní jídlo, nebylo by o diskriminaci žáků se zdravotním postižením pochyb.

Moje působnost ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací podle ustanovení § 21b zákona o veřejném ochránci práv spočívá zejména v poskytování metodické pomoci obětem diskriminace při podávání návrhů

¹ Zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

² Viz obdobně nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 6. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 25/94.

³ Jestliže celiakii je stížen v populaci asi jeden člověk z 60 – 100 (tj. 1 – 1,5 %), např. u diabetes jde o výskyt u zhruba 7,5 % populace.

⁴ Obdobně rozhodl v případě zvláštních požadavků na stravování i Nejvyšší správní soud. Viz Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 5. 2011, čj. 2 Aps 3/2010-112.

na zahájení řízení z důvodů diskriminace. Nejsem oprávněn rušit nebo měnit právní předpisy, ani autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech subjektů. Konečné rozhodnutí o tom, jaký druh přiměřeného opatření měla škola přijmout, by byl příslušný vydat jedině soud. Dovolte mi, abych Vás na tomto místě informoval, že související problematika příspěvků na dietní stravování taktéž nestojí zcela mimo okruh problémů řešených veřejným ochráncem práv. Pokud jste se setkala s problémy ohledně přiznání či poskytování příspěvku na péči, zašlete mi o tom prosím bližší informace.

S ohledem na výše uvedené Vám v současné chvíli nemohu být nápomocen jinak než tímto vysvětlením. V případě, že v budoucnu budete stát před problémem, při jehož řešení bych Vám mohl být za využití svých zákonem stanovených oprávnění nápomocen, můžete se na mě s důvěrou znovu obrátit.

S pozdravem

Příloha

Informační leták

Rovné zacházení a ochrana před diskriminací

Údolní 39

602 00 Brno

tel: (+420) 542 542 888, fax: (+420) 542 542 112